

סוגיית השבויים והנעדרים במשך המלחמה – עמדות הציבור

עידית שפרן-גיטלמן¹ | 6 בפברואר, 2025 | גיליון 1946

בשבועות האחרונים מיושם הסכם "כנפי דרור", שבמסגרתו אמורים לשוב לישראל 33 חטופים – חיים ושאינם בחיים. אף שהרצון להשיב ארצה את כלל החטופים משותף כמובן לכלל אזרחי ואזרחיות המדינה, אופן שחרורם והמחיר שראוי לשלם עבור מטרה נעלה זו שנויים במחלוקת ציבורית. הדיון הציבורי בסוגיית השבויים והנעדרים – שו"ן – קיבל פנים שונות ואופיין בדינמיקה משתנה מאז תחילת המלחמה ועד היום. המחלוקות בנושא ניסובו בעיקר סביב תפיסת מטרות המלחמה השונות והתעדוף ביניהן, אך נכרכו גם במסגור פוליטי של הסוגיה. במסמך זה נסקרת דינמיקה זו ומצוינים צמתים מרכזיים בהתפתחותה לאורך ימי המלחמה.

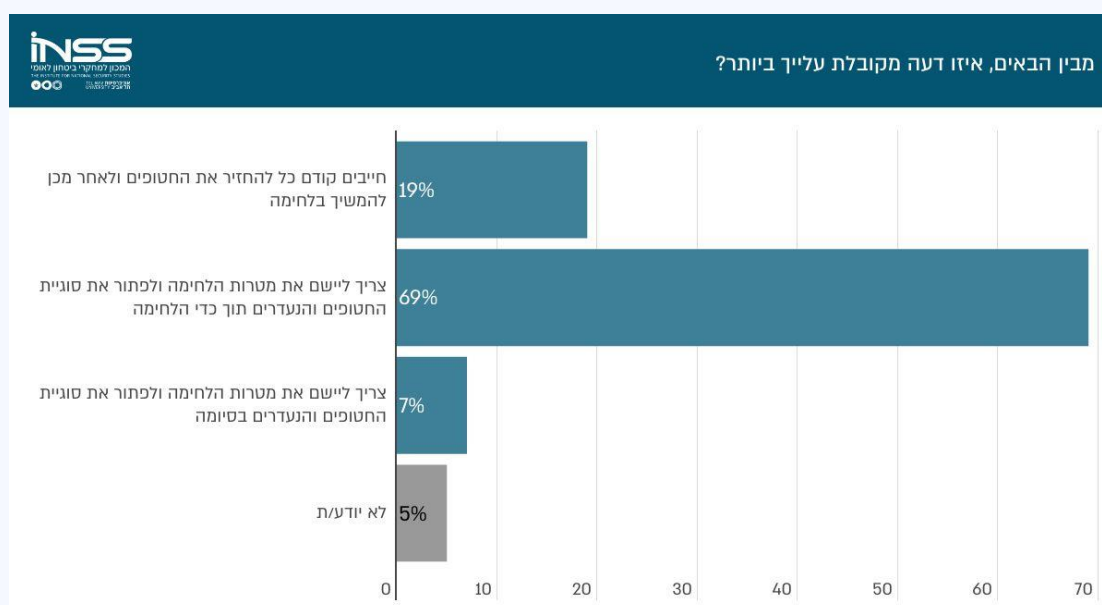
מלחמת "חרבות ברזל" נתפסת כמלחמה הקשה ביותר במבחינת העורף הישראלי. מטחי רקטות נורו לעבר ישובים, אזרחים נטבחו בבתיהם, וילדים, זקנים, נשים וגברים צעירים נחטפו – חלקם ממיטותיהם. לצד זאת התממש תסריט האימים של חיילות וחיילים נופלים בשבי האויב. ההבנה שחטופים ישראלים עושים דרכם לרצועת עזה אתגרה מאוד את צה"ל כבר בוקר ה-7 באוקטובר, כשדילמות אכזריות עמדו לנגד לוחמים, שהיו צריכים להכריע האם לתקוף את מחבלי החמאס, גם תוך סיכון גבוה לחיי חטופים ישראלים. לאורך כל חודשי המלחמה הוצגו לציבור שתי מטרות מלחמה עקרוניות: מיטוט חמאס והשבת החטופים. אין זה הניסוח המדויק של המטרות כפי שהוגדרו על ידי הקבינט, אך זה הנוסח שהתקבע בתפיסה הציבורית. לעתים היה נדמה כי שתי מטרות אלה עולות בקנה אחד, זאת בעיקר נוכח חזרתם הן של הדרג המדיני והן של הדרג הצבאי על כך, אך בחלוף הזמן הופנמה הבנה שיתכן שהן מוציאות האחת את השנייה. גם התקווה, אם הייתה כזו, שמרבית החטופים ישובו באמצעות מבצעים צבאיים, הלכה ופחתה, ומנגד גברה הבנה כי הזמן הולך ואוזל וחטופים מוצאים את מותם בשבי. במקביל נרשמו שינויים בתפיסות הציבור את הדרך להשבת החטופים והמחיר שנדרש לשלם עבור זאת.

¹ נתוני הסקרים נאספו באמצעות מרכז הנתונים בהובלת מורן דיטש

תחילת המלחמה: מיטוט חמאס כמטרה עליונה (יחידה)

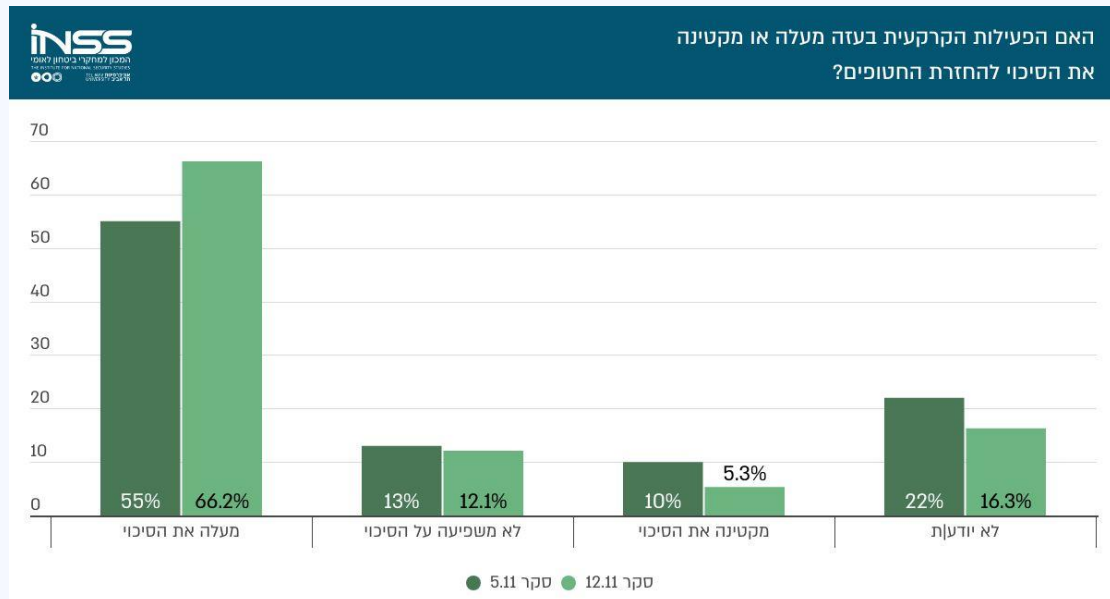
בתחילת המלחמה, עוד בטרם החל התמרון הקרקעי ברצועת עזה ועל אף המספר הגבוה של חטופים וביניהם ילדים, שחרור החטופים לא תפס מקום בשיח הציבורי ונדמה היה כי את מלוא תשומת הלב מיקד הצורך בהסרת האיום הביטחוני הנשקף מחמאס. הפגנות המחאה נגד מאמצי הממשלה לקדם רפורמה משפטית-משטרית פסקו באחת, בבחינת עדות לנרטיב שלפיו אין לקיים מחאה פוליטית בעת מלחמה. בה בעת, היו שטענו כי הפגנות למען שחרור החטופים לא יקדמו את השבתם ואף יגרמו לחמאס להקשיח את הדרישות שיוצגו מצידו כתנאי לשחרור. אולם לאחר שבועות בודדים ובעקבות לחץ ציבורי בעיקר מקרב משפחות החטופים, נקבעה מטרת המלחמה על ידי הקבינט: "מאמץ מרבי לפתרון סוגיית בני הערובה".

הדרג המדיני והדרג הצבאי כאחד טענו כי ניתן לקדם את שתי מטרות המלחמה בו זמנית, וכי הלחץ הצבאי המופעל על חמאס תומך במאמצים לקדם את השבת החטופים. טענה זו הושמעה הן על ידי ראש הממשלה והן על ידי הרמטכ"ל במספר הזדמנויות שונות ובאופן ברור. ואכן, התפיסה התקבלה על ידי רוב הציבור, כפי שמשקפות תוצאות סקר שנערך על ידי המכון לביטחון לאומי ב- 29 באוקטובר 2023. כמעט 70 אחוזים מהנשאלים השיבו כי צריך ליישם את מטרות הלחימה ולפתור את סוגיית החטופים והנעדרים תוך כדי הלחימה:

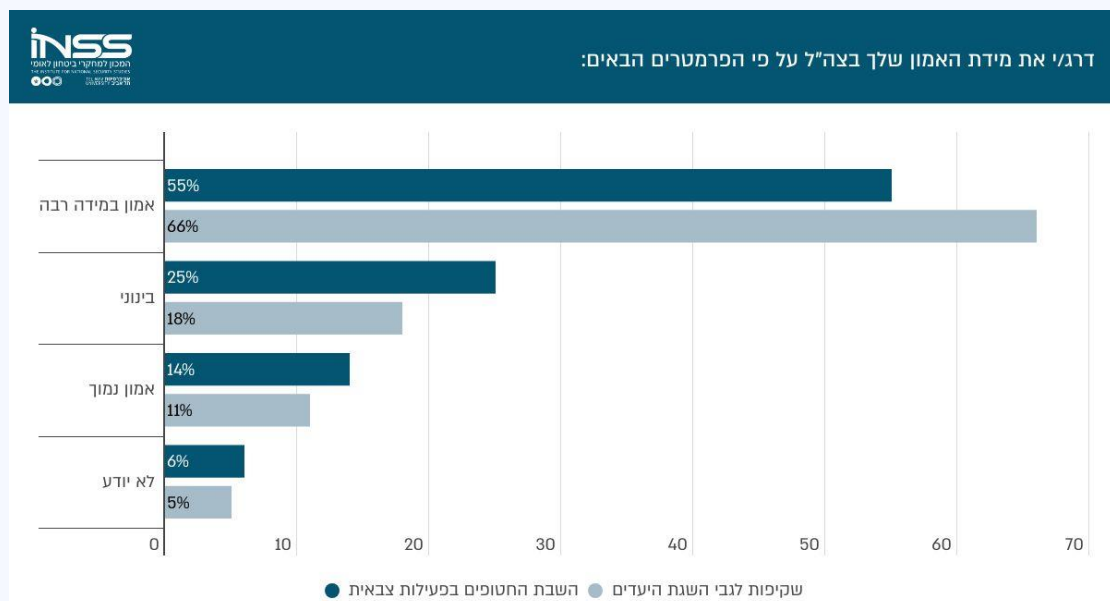

גם לגבי שאלה ממוקדת יותר: "האם הלחץ הצבאי מסייע או פוגע במאמץ להשבת החטופים", רוב הנשאלים אימצו את עמדתם המוצהרת של הדרג המדיני והצבאי אשר לפיה הוא מסייע בכך - כפי שניתן לראות בתוצאות שני סקרים שנערכו בחודש נובמבר 2023, שהצביעו על כי רוב ברור של הנשאלים סברו כי הפעילות הקרקעית ברצועת עזה מגבירה את הסיכוי להחזרת החטופים, ורק מיעוט קטן (10 אחוזים לפי תוצאות סקר אחד וכחמישה אחוזים לפי תוצאות

הסקר שנערך אחריו סבר כי פעילות זו פוגעת בסיכוי להשבתם. אחוז גבוה יחסית מבין המשיבים העיד שאינו יודע כיצד להכריע בסוגיה.

אינדיקציה נוספת לציפיות הציבור כי יושגו במקביל שתי מטרות המלחמה ניתן לראות במידת האמון הגבוהה שהוא הביע בסוף דצמבר 2023 באפשרות השבת החטופים במבצעים צבאיים:

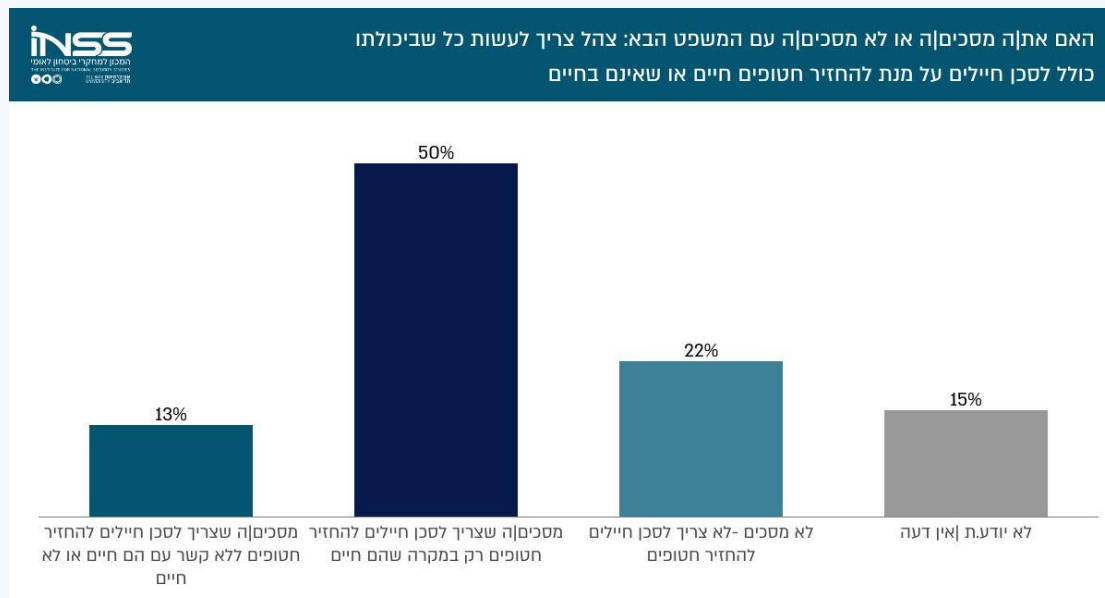
הסכם החטופים הראשון - הפוגה במלחמה

בין ה- 24 בנובמבר 2023 ל- 1 בדצמבר 2024 הוחלה הפוגה בלחימה ברצועת עזה כדי לאפשר את מימוש הסכם השבת חטופים. השיח הציבורי בנושא התמקד בעיקר בחשש כי

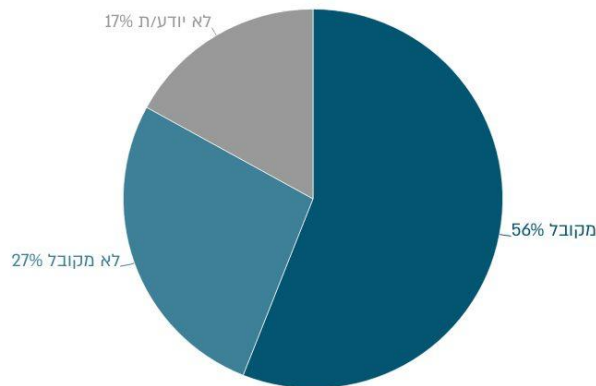
עצירת הלחימה תביא לסיומה בטרם הוכנע חמאס. לצד טיעון זה, בשיח בקרב המתנגדים להסכם בלטה טענה כי עצירה זמנית של הלחימה לשם מימוש ההסכם תסכן את חיילים בשטח, שדמם אינו סמוק פחות מדמם של החטופים.

באופן טבעי, גם שחרור מחבלים מבתי הכלא בישראל כחלק מההסכם עורר התנגדות, אלא שככל שהשחרור נתפס מידתי, וכמה שאינו כולל מחבלי נוחה שלקחו חלק פעיל בטבח ה-7 באוקטובר, הוא נתפס כמחיר סביר יחסית. עמדה זו ניכרה במענים לשאלות שנשאלו בימים הקרובים לעסקה.

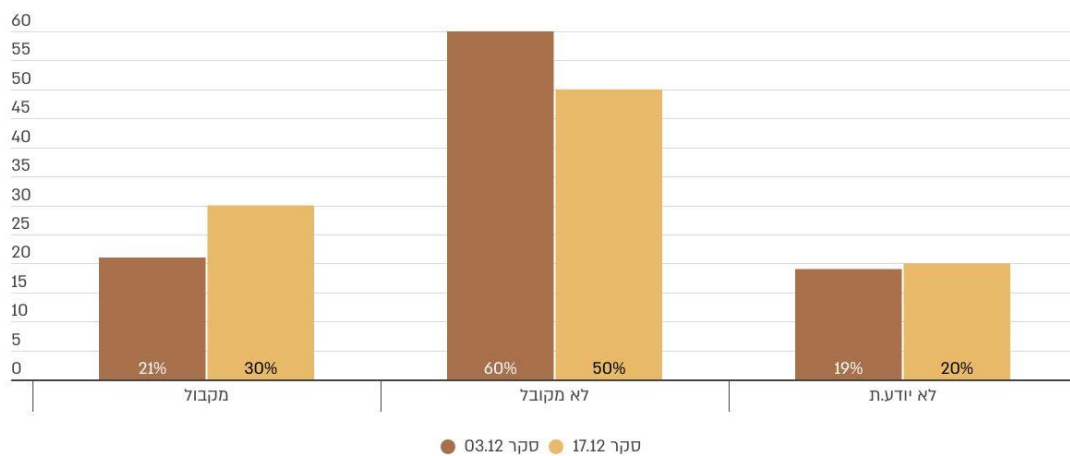
ראשית, ביחס לטענה כי לא ראוי לסכן חיילים לשם שחרור החטופים – שיש להעיר כי לא הושמעה ביחס לסיכון חיילים במסגרת פעילות צבאית על מנת להשיב חטופים - העמדה בקרב הציבור היתה שונה. בסקר שנערך ב-17 בדצמבר 2023, כמחצית הנשאלים סברו כי יש לסכן חיילים על מנת להחזיר חטופים, אולם רק אם ידוע כי הם בחיים. רק 22 אחוזים סברו שאין לסכן חיילים כלל על מנת לשחרר חטופים.

העובדה שבניגוד לחששות, צה"ל חזר ללחימה מיד עם הפסקת מתווה החזרת החטופים, השתקפה בתמיכה שהביע הציבור בקיומם של הסכמים דומים בהמשך. לפי תוצאות הסקר שנערך ב-3 בדצמבר 2023, 56 אחוזים מהנשאלים תמכו בהמשך שחרור חטופים תמורת הפוגה בלחימה ושחרור אסירים פלסטינים, ביחס של 1:3.

לעומת זאת, רוב הציבור המשיך להתנגד להסכם המחייב את הפסקת המלחמה ושחרור מאסיבי של אסירים פלסטיניים, וביניהם משתתפי טבח ה-7 באוקטובר.

השפעת ההפוגה על אמון הציבור בצבא

מדדי האמון שנצפו בזמן ההפוגה בלחימה מעידים על הדינמיקה המוכרת של יחס ישר בין עצימות הלחימה לאמון בצבא. הדבר קשור הן לתופעת "התלכדות סביב הדגל" והן לכך, שכשם ש"כשהתותחים יורים המוזות שותקות", כשהתותחים שותקים, השאלות צפות. ואכן, תוצאות סקר שנערך סמוך להפוגה (3 בדצמבר) ופורסמו מספר ימים קודם לכן, הראו ירידה ברורה באמון הציבור בצבא. כך למשל, רק 59 אחוזים מהנשאלים העידו על אמון גבוה ברמטכ"ל, זאת בהשוואה ל-73 אחוזים שהביעו בו אמון גבוה בסקר קודם, מה-26 בנובמבר

(ו-69 אחוזים בסקר שנערך לפני כן, ב-29 באוקטובר). גם ביחס לשאלה "האם לדעתך צה"ל ינצח או לא ינצח במלחמה בעזה", רק 77 אחוזים מהנשאלים סברו שהוא ינצח, לעומת 90 אחוזים בסקר שקדם לו (מה-29 בנובמבר). ירידה דומה חלה גם ביחס לשאלה "האם לדעתך בסוף המלחמה יוסר האיום הביטחוני בעוטף עזה": לאחר עליה עקבית בשלושה סקרים קודמים, בסקר שנערך בזמן ההפוגה נצפתה ירידה - 71 אחוזים מהנשאלים סברו שהאיום יוסר במלואו או יקטן, לעומת 78 אחוזים שסברו כך בסקר שלפניו.

הירידה באמון הציבור בצבא הומחשה גם ביחס לאמון בניצחון במלחמה בצפון, אם תיפתח. 79 אחוזים מהנשאלים סברו שצה"ל ינצח במלחמה בצפון, לעומת כ-88 אחוזים שסברו כך בסקר הקודם (12 בנובמבר). אם בקשר למלחמה ברצועת עזה ניתן היה לייחס את הירידה באמון בצבא לחשש מחזרה ללחימה, או מהאופן שבו ניכר כי חמאס עדיין שולט ברצועה, לא ניתן לגזור מסקנות דומות ביחס להערכת הניצחון בגזרה הצפונית. מכאן, שהתזה שלפיה ככל שהלחימה עצימה פחות האמון בצבא מאתגר יותר, סבירה יותר כפרשנות לירידה באמון. חיזוק לכך ניתן למצוא בכך עם חזרת הלחימה, מזדי האמון בצבא עלו בהתאמה בכלל השאלות העוסקות בכך.

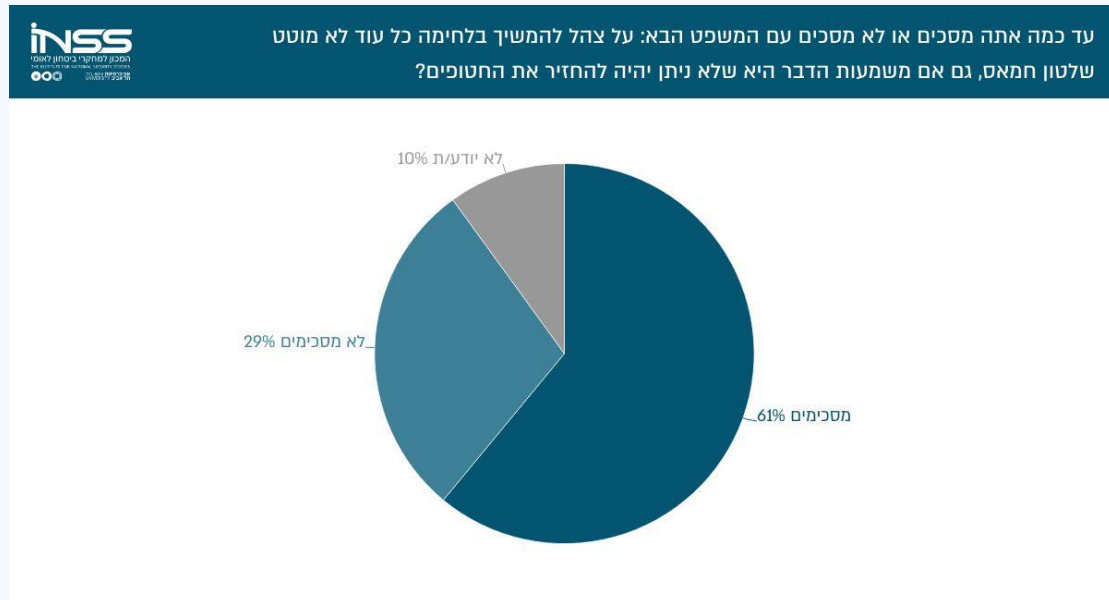
בהקשר זה, כדאי לציין שבזמן ההפוגה, לאחר עיסוק ציבורי בסרטונים ובתמונות גרפיטי בעלי תכנים בוטים הנוגדים את מטרות המלחמה או את רוח צה"ל, שהעבירו לוחמים מרצועת עזה, הנחה דרג הפיקוד הבכיר למחוק את הגרפיטי - צעד שעורר זעם בעיקר בקרב מצביעי ימין. בהתאמה, הירידה באמון בצבא נצפתה בעיקר בקרבם.

המתח בין שתי מטרות המלחמה המרכזיות

בחלוף הזמן, וככל שדווח על חטופים שנהרגו בהיותם בשבי - חלקם על פי החשדות כתוצאה מפעילות צה"ל באזור (הרג התצפיתנית נועה מרציאנו ז"ל, מות החטוף אריה זלמנוביץ' ז"ל לעיני המצלמות, ומותם של שלושת החטופים רב"ט ניק בייזר, סמל רון שרמן ואליה טולדנו ז"ל) - ומאידך גיסא לא התקיימו מבצעים להשבת חטופים, החלה להעמיק ההבנה שקיים מתח בין שתי מטרות המלחמה - השבת החטופים ומיטוט חמאס, וכי יתכן ויש צורך לתעדף ביניהן. סברה זו קיבלה חיזוק בעקבות ראיון מדובר עם השר היוצא גדי איזנקוט, שהבהיר במענה לשאלת אילנה דיין, כי לא יהיו מבצעים להשבת החטופים בסגנון מבצע אנטבה וכי הדרך היחידה להשבת החטופים היא באמצעות הסכם.

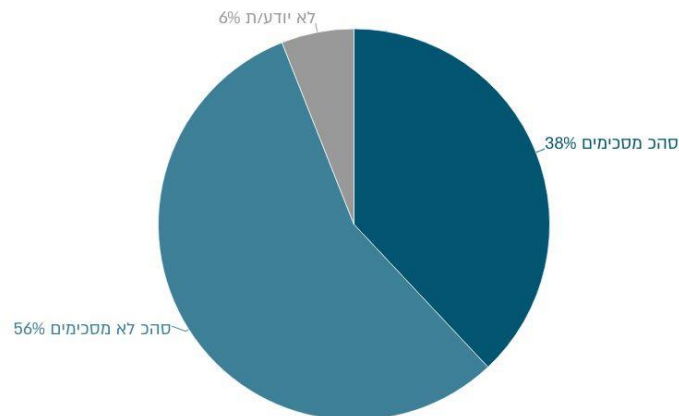
אף שבשלב זה כבר החלו הפגנות למען השבת החטופים, ולמרות הזעזוע הציבורי מהריגתם בנובמבר 2023 של שלושה חטופים - אלון שמריו, סאמר אל-טלאלקה ויונתן חיים - שזוהו על ידי כוחות צה"ל כמחבלים, הסנטימנט הציבורי, כפי שהשתקף בסקר שנערך ב-4 בפברואר 2024, עדיין תיעדף את מיטוט חמאס על פני השבת החטופים, 61 אחוזים מהנשאלים הסכימו כי על צה"ל להמשיך בלחימה כל עוד לא מוטט שלטון חמאס, גם אם המשמעות היא

שלא ניתן יהיה להחזיר את החטופים. יש לסייג אמירה זו לנוכח הקושי להסיק תובנות נחרצות על סמך ממצאי סקרים.) הביטוי "מיטוט שלטון חמאס" נטמע בשיח הציבורי כמטרה בת השגה, שכל עוד לא תושג לא יושב הביטחון. על כן, אין לסיים את המלחמה. זאת, בשעה שתפיסה זו אינה מציאותית הן מבחינת היתכנותה, הן מבחינת הבנה מוסכמת של משמעותה, והן מבחינת כריכתה בסיום המלחמה.

פוליטיזציה של סוגיית השבויים והנעדרים

ככל שהלכה והתקבעה ההבנה כי שתי מטרות המלחמה עשויות להימצא במתח ביניהן, וגברה הדרישה לסיים המלחמה כחלק מהסכם מתגבש להשבת החטופים ולא להסתפק בהפוגה קצרה בלבד, העמיק גם המתח בין הדורשים את שחרור מידי של החטופים בסיסמא "את כולם, עכשיו", ובין מי שאימצו את הדרישה, שהוצגה על ידי ראש הממשלה בנימין נתניהו לא לעצור "עד לניצחון המוחלט". חלוקה זו היוותה רקע פורה לפוליטיזציה של הסוגיה. העובדה שהשרים בצלאל סמוטריץ' ואיתמר בן גביר הודיעו שלא יתמכו בעסקה הכוללת הפסקת הלחימה ואף איימו כי יפרקו את הקואליציה אם תחתם, תרמה תרומה נוספת להתקבעות הפוליטית סביב הנושא, כשהיו שטענו שסירובו של ראש הממשלה לקדם הסכם נובע מחשש לפירוק הקואליציה. מגמה זו הלכה והחריפה ועמה סימונם של משפחות החטופים (השייכים ל"מטה החטופים", להבדיל מ'פורום תקווה' המאגד מספר מצומצם של משפחות המזוהות עם הדרג המדיני ועמדותיו) כ"שמאלניות", או ככאלה שנעשה בהן שימוש על ידי אנשי המחאה במטרה להפיל את הממשלה. תפיסה זו הקצינה עד כדי חלוקה של עצרות ההזדהות למען החטופים המרכזיות, כשאחת מהן מתקיימת בכיכר החטופים בתל אביב ומאופיינת בשיח פחות בוטה נגד מדיניות הממשלה, ואילו השנייה מתקיימת ברחובות בגין וקפלן בתל אביב ונושאת מסרים חריפים יותר, המפנים אצבע מאשימה נגד הממשלה וסירובה לקדם הסכם.

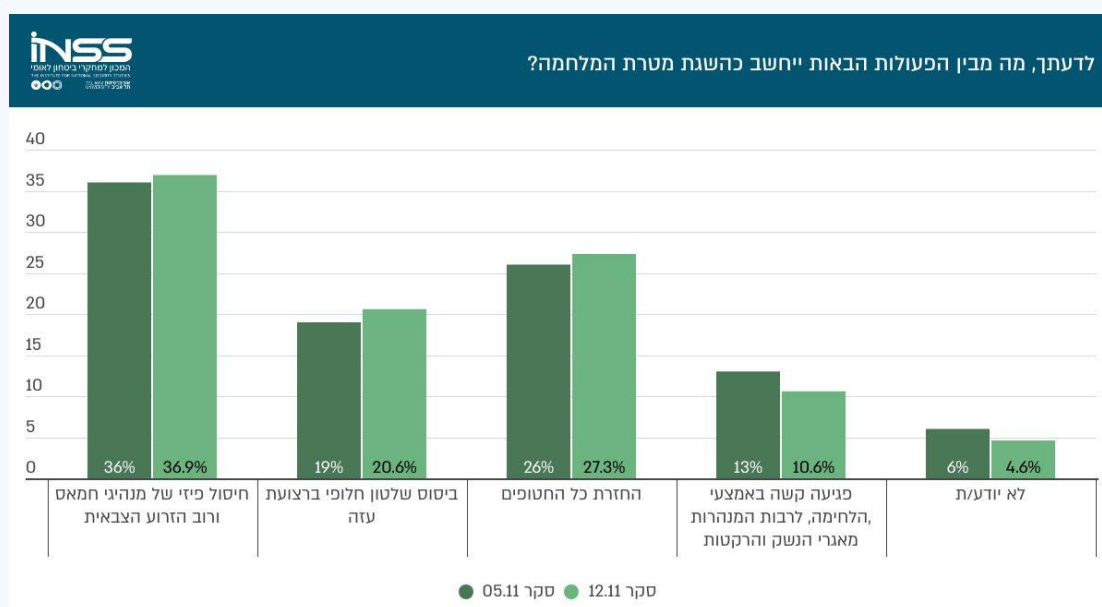
ביטוי מעניין נוסף לפוליטיזציה של הסוגייה היה דווקא יחסו של דובר צה"ל, תא"ל דניאל הגרי, למאמצים להגיע להסכם. בעוד שהדרג המדיני קידם את הטענה כי הסכם שיכלול את עצירת הלחימה יפגע בהשגת מטרותיה, ובראשן "מיטוט חמאס", נראה היה שהדרג הצבאי מבקש להטמיע נרטיב חלופי, שלפיו יש לפעול לקידום הסכם כזה תוך ניסיון לתאם ציפיות עם הציבור ביחס ליכולת "למוטט את חמאס". בשלב זה, המלחמה נכנסה לתקופת דשדוש. נראה היה אז שהצבא סבר שיש להפסיק את הלחימה שכן לא ראה תועלת אמיתית בהמשכה, אך נמנע מלהצהיר על כך, בין היתר נוכח סימונו על ידי חלקים בציבור כצבא חלש, שאינו חותר לניצחון מוחלט. הסכם השבת חטופים הכרוך בסיום הלחימה היווה אפוא מוצא עבורו. מתח זה בא לידי ביטוי הן בדיווחים שלפיהם הרמטכ"ל טען בפני הדרג המדיני כי צה"ל ידע לחזור ולהילחם אם תופסק הלחימה, וגם בהתבטאות שנויה במחלוקת של דובר צה"ל כי יש להודות שלא ניתן למוטט את חמאס. התבטאות זו גררה ביקורת רחבה הן מבחינת תוכנה, שהתפרש כחולשה ותבוסתנות, והן מבחינת מה שנראה כהתערבות שאינה הולמת בהחלטות השמורות לדרג המדיני. ביקורת דומה הופנתה לדובר צה"ל לאחר שאמר שהשבת החטופים היא המטרה המרכזית של המלחמה. העובדה שדובר צה"ל סומן וזוהה על ידי חלקים בציבור כדמות פוליטית חזקה ביקורת זו, כשעמדתו סומנה כמבטאת אג'נדה חברתית פוליטית ולא עמדה ביטחונית, רלבנטית לקבלת ההחלטות בסוגיה.

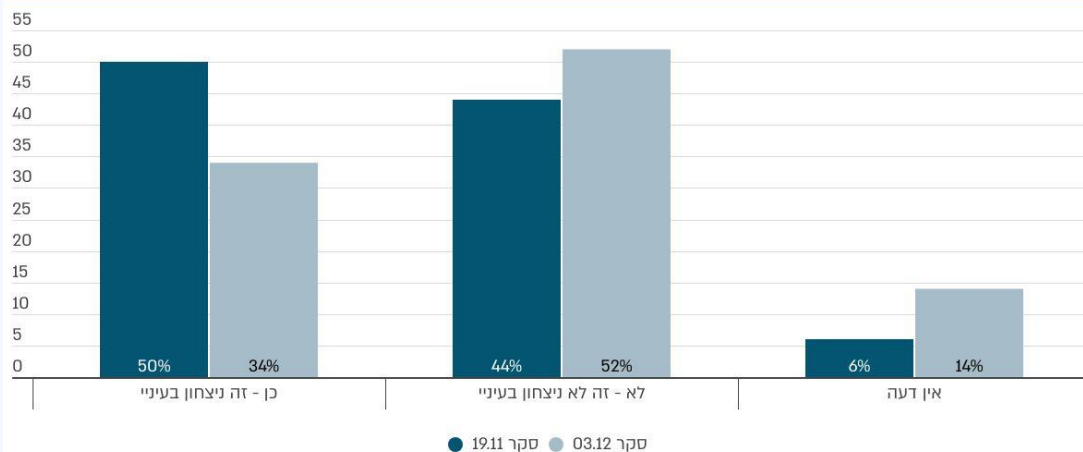
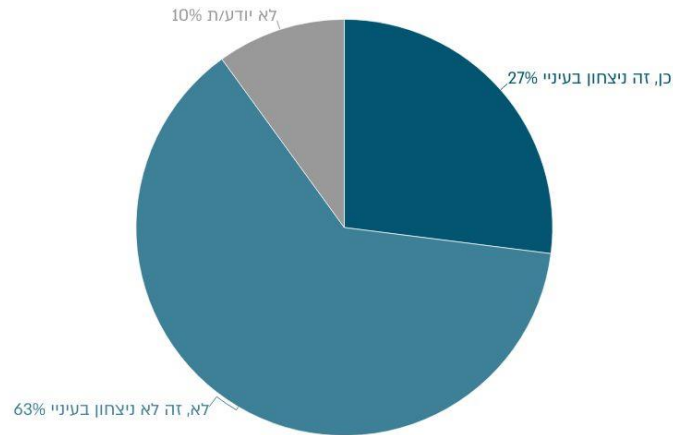
שיחה בין הרמטכ"ל למשפחות החטופים על עסקה וסיום המלחמה (מתוך חדשות 12):

הרמטכ"ל: הבאנו הישגים רבים. אנחנו מספיק חזקים וצריכים להיות גם מספיק אמיצים לעשות הסכם, ואם נצטרך רגע אחרי – נחזור לטפל איפה שצריך.

תפיסת הניצחון / השגת מטרות המלחמה

נקודת מבט נוספת לסוגיית החטופים נוגעת לתפיסת הניצחון ותפיסת השגת מטרות המלחמה. בעוד שבתחילת המלחמה, מרבית הנשאלים הצביעו על חיסול מנהיגי חמאס כפעולה שתיחשב כהשגת מטרת המלחמה באופן הבולט ביותר ורק לאחריה דירגו את החזרת החטופים כפעולה שתיחשב כזו, כאשר הוצגו לנשאלים תרחישי סיום המלחמה, התמונה שעלתה היתה מעט שונה. אל מול תרחישים אלה, אחוז גבוה יותר מקרב הנשאלים (63 אחוזים) סברו שגם אם המלחמה תסתיים בהשמדת התשתיות הפיזיות והשלטוניות של חמאס ובחיסול הנהגת חמאס, לרבות דף וסינואר, תרחיש זה לא ייחשב כניצחון במלחמה. זאת, לעומת 44 אחוזים בסקר אחד ו-52 אחוזים בסקר נוסף, שסברו כי תרחיש כי יושבו כלל החטופים אזרחים וחיילים, וכן יושמדו התשתיות הפיזיות והשלטוניות של חמאס ויחוסלו חלק מהנהגת חמאס אך ללא דף וסינואר, לא יהווה ניצחון במלחמה.

רצח ששת החטופים כנקודת מפנה

בסוף חודש אוגוסט נרצחו בשבי ששה חטופים: הרש גולדברג-פולין, עדן ירושלמי, אורי דנינו, אלכס לובנוב, אלמוג סרוסי וכרמל גת. הרצח גרר זעזוע וזעם ציבורי שהוביל להפגנות סוערות במוצאי השבת. יו"ר ההסתדרות אף הורה להשבית את המשק כמחאה על מה שנתפס כסירובה של הממשלה לקדם הסכם חטופים, משיקולים שאינם ענייניים.

עסקת חטופים = סיום המלחמה

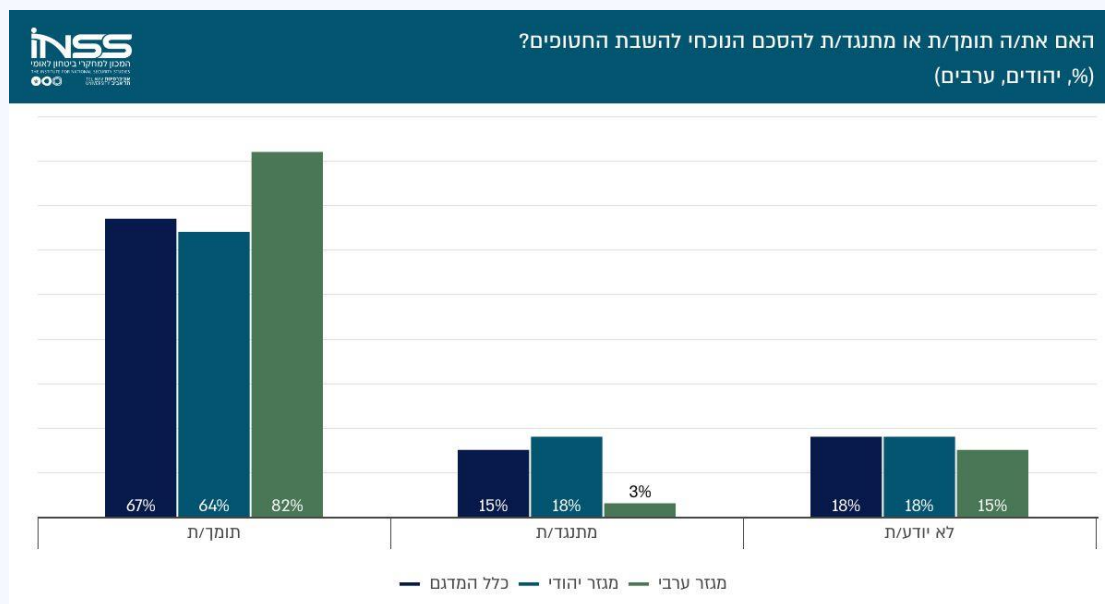
עם הימשכות המלחמה וככל שהסתמן מבוי סתום במגעים לקידום הסכם, להשבת החטופים הלכה והשתרשה ההבנה בקרב בציבור שחזרתם תתאפשר רק בכפוף לנכונותה של ישראל לסיים את המלחמה. גם בשלב זה, מפלגות 'הציונות הדתית' ו'עוצמה יהודית' דבקו בעמדתם כי לא יסכימו לסיום המלחמה, ובמקביל הלכה ותפסה תאוצה העמדה לשפיה יש לקדם התיישבות יהודית ברצועת עזה. התלכדותם של שני הנושאים העצימה את הפוליטיזציה של הסוגיה, ויתר על כן, נראה היה כי הולכת ומתרחבת הסכמה בקרב הציבור כי יש לחתור להסכם ששייב את החטופים - גם אם המשמעות היא סיום המלחמה בעזה. בסקר שנערך בחלוף שנה מפרוץ המלחמה, כמחצית המשיבים ציינו את השבת החטופים כמה שיהווה ניצחון במלחמה. בהמשך אף דווח על מספר התבטאויות של גורמים שונים, שקראו לחתום על הסכם במהרה. נראה כי מחד גיסא ממד הדחיפות, אשר גובה באמירות מצד גורמי בריאות וגורמים במערכת הביטחון שלפיהן הזמן הולך ואוזל וסיכויי החטופים לשרוד חורף נוסף נמוכים מאוד, ומאידך גיסא הבנה כי ההישגים הצבאיים ברצועת עזה קרובים למיצוי בעקבות חיסול סינוואר והשמדת היכולות הצבאיות של חמאס כמעט כליל, מתכנסים לכדי נכונות לחתימה על הסכם. זאת, להוציא גורמים הרואים במלחמה הזדמנות לחדש התיישבות יהודית ברצועה ומבחינתם הסכם, שמשמעותו היא סיום המלחמה, חותר תחת חזון זה. המשוואה הזו, שנוצרה בצד הדיון על אודות הסכם להשבת החטופים, האירה ביתר שאת את אחת הסוגיות המלווה את המלחמה מאז תחילתה - ביקורת על מהלך ההתנתקות הישראלית מרצועת עזה ב-2005 וחתימה לביטול.

השפעת אמון הציבור בצה"ל על סוגיית החטופים

אמון הציבור בצה"ל, שנפגע מאד על רקע אירועי ה-7 באוקטובר, הוא סוגיה הקשורה לדיון סביב ההסכם להשבת החטופים. כריכתן של שתי הסוגיות יחד עולה בעיקר כאשר הדיון עוסק במשמעויות עצירת הלחימה, באופן זמני או קבוע. הרמטכ"ל ומערכת הביטחון הביעו לא פעם עמדה ברורה בדבר יכולתה של המערכת לשוב להלחם גם לאחר הפוגה, ותמכו במימוש הסכם להשבת חטופים - גם לנוכח שיקולים ביטחוניים. אולם, בקרב המתנגדים לביצוע הסכם, אמירות אלה מוסגרו כהתבטאות נוספת, שאין לייחס לה חשיבות נוכח חולשתו של הדרג הצבאי, שגם סבר ש"חמאס מורתע". סימונם של הרמטכ"ל וראשי המערכת כחלשים משרתת אמנם אינטרסים פוליטיים מובהקים, אך אי אפשר להתעלם מכך שמשבר האמון הוא קרקע נוחה לצמיחת טענות מסוג זה - דמגוגיות ולא ענייניות ככל שתהיינה.

הסכם "כנפי דרור"

על אף הירידה באמון הציבור בצה"ל בשבועות שקדמו להצגת ההסכם - בין היתר על רקע מאבקי כוח פוליטיים בין הדרג המדיני לדרג הצבאי - הימשכות הלחימה בלי הבהרה של תכלית מוגדרת ומוצהרת לצד תמיכה גוברת בסיומה וכן הבנה שהלחימה אינה מקדמת את השבת כל החטופים ויתכן שלא תהיינה הזדמנויות נוספות לכך, הביאו רוב גדול בציבור הישראלי לתמוך בהשלמת ההסכם המכונה "כנפי דרור" להשבתם של החטופים והחטופות. בסקר שנערך בינואר 2025, 64 אחוזים מהציבור היהודי הביעו תמיכה בהסכם, ואילו בקרב הציבור הישראלי כולו - התמיכה הייתה בשיעור של 67 אחוזים.

סיכום

255 איש ואשה נחטפו לעזה בבוקר השבעה באוקטובר. מתוכם 20 ילדים וילדות (בגילאי 1-11), 16 נערים ונערות (בגילאי 12-17), 161 בוגרים ובוגרות (בגילאי 18-59) ועוד 38 מבוגרים ומבוגרות מעל גיל 60. גילם של 20 חטופים נוספים אזרחי תאילנד לא היה ידוע בעת חטיפתם. 91 אחוזים מהחטופים הנם אזרחים ו 64 אחוזים מתוכם גברים. איש אינו חולק על חובתה של המדינה להשיב את כלל החטופים והחטופות ארצה. זהו ההסכם הבלתי כתוב בין המדינה לאזרחיה וחלק מאתוס צבא העם, שלפיו לא משאירים פצועים ושבוים מאחור. המתח בין מימוש חובה זו, לבין מטרת המלחמה הנוספת, שנתפסה בעיני ציבור רחב כמיטוט חמאס, גם מבלי להבין לגמרי את משמעות הדבר, גרמה לסוגיית השבתם של החטופים להיות שנויה במחלוקת לאורך חודשי המלחמה. באופן מצער, המחלוקות סביב הסוגיה זלגו למרחבים פוליטיים - עד לכדי סימון משפחות החטופים כמכשילות את הניצחון המבוקש על חמאס. עם

הצגת עיקרי הסכם "כנפי דרור", שבמסגרתו אמורים לשוב החטופים במספר פעימות, הביע הציבור תמיכה משמעותית ביישום ההסכם. איש אינו חולק על כי מחיר ההסכם גבוה ובצדו גם סיכונים. אך מחיר כבד כרוך גם באי השבתם החטופים ארצה. זהו מחיר שייגבה מהחברה כולה, לא רק ממשפחות החטופים וקרוביהם. קשה לדמיין תקומה מהשבר והאסון שפקד את המדינה, בלי יישומה של החובה המוסרית הראשונה במעלה של פדיון שבויים ומימוש מהותה של הסולידריות החברתית, שכה רבות דובר בה. תהא הגדרת הניצחון אשר תהא, הוא לא יושג בלא שישוב אחרון החטופים ארצה. כמעט שנה וחצי מפרוץ מלחמה "חרבות ברזל", נדמה כי מרבית הציבור הישראלי שותף לתחושה זו.

עורכי הסדרה: ענת קורץ ואלדד שביט